

Magyar Helsinki Bizottság

EÖTVÖS KÁROLY
I N T É Z E T

TÁRSASÁG A SZABADSÁGJOGOKÉRT

Minden feltétel adott a lapos kampányhoz

Az Eötvös Károly Intézet, a Magyar Helsinki Bizottság és a Társaság a Szabadságjogokért közös véleménye a kampány újabb korlátozásáról

2014. január 24.

1. A múlt szombaton nemcsak a következő országgyűlési választások időpontjának kitűzésére került sor, hanem hatályba lépett az az egy nappal korábban kiadott kormányrendelet is, amely jelentősen korlátozza a választási kampányt. Ez annál is figyelemre méltóbb, mert a választási kampány eszközeinek 2013-as szűkítése már eddig is kétségesse tette, hogy a közérdeklődésre számot tartó információk és politikai vélemények kellően szabadon vitathatók meg Magyarországon.

Az 5/2014. (I. 17.) Korm. rendelet a reklámtáblák, reklámhordozók és egyéb reklám célú berendezések közutak melletti elhelyezésének részletes szabályairól szóló korábbi kormányrendeletet módosította, mégpedig úgy, hogy annak szabályai ezentúl a választási kampányban megszokott, a választási eljárásról szóló 2013. évi XXXVI. törvény 144. §-a szerinti választási plakátokra is vonatkozzanak. A rendelet reklámtáblák használatát korlátozó szabályai ezentúl a választói akaratot befolyásolni kívánó politikai hirdetésekre is kiterjednek, ugyanúgy, mint bármilyen más reklámra, ha azokat az út mentén kívánják elhelyezni. A kormányrendelet többek között tiltja, hogy reklámhordozót helyezzenek el villanyoszlopon, közút felett vagy lakott területen kívül autópálya, autótűt és főútvonaltól számított 100 méteren belül. A tiltás tehát független attól, hogy a reklámtábla egy fogkrém gyártójának vagy egy politikai pártnak a hirdetését tartalmazza.

A választási eljárásról szóló törvény a kampányidőszak sajátosságaira is tekintettel egyébként részletesen szabályozza a kampányplakátok elhelyezését. Eszerint plakát a kampányidőszakban – néhány kivételtől eltekintve – korlátozás nélkül elhelyezhető. A törvényben meghatározott kivételek indokoltak – ilyen például, hogy épület falára csak annak tulajdonosa engedélyével helyezhető el választási plakát, vagy hogy egyes középületeken vagy a közterület meghatározott részén csak az önkormányzatok által meghatározott keretek között lehet ilyet elhelyezni. A törvény indokolt és szűk korlátozásaihoz képest a rendelet sokkal szélesebb körben tiltja a politikai reklámok elhelyezését, alkotmányellenesen lerontva ezzel a törvénynek a kampány szabadságát biztosító szabályát. Ahelyett tehát, hogy a választási időszakban a politikai vitáknak is teret adó plakáthasználat lehetőségei a kampányidőszakon kívüli korlátozásokhoz képest szabadabbak lennének, a közelgő választási kampányban éppen ellenkezőleg, további korlátozással kell szembenézniük a politikai verseny résztvevőinek.

2. A Társaság a Szabadságjogokért, az Eötvös Károly Intézet és a Magyar Helsinki Bizottság hangsúlyozza, hogy a választási kampány korlátozásával kapcsolatos problémákat ez a rendelet csak súlyosbítja. 2013-ban az elektronikus médiaszolgáltatásban korlátozták a kampányolás lehetőségét, most az utcai plakátok következnek. A három szervezet emlékeztet arra, hogy a választási eljárási törvény eredeti változatát vizsgálva az Alkotmánybíróság a választási kampányban folytatott politikai véleménynyilvánítás jelentős korlátozásának ítélte azt, hogy a kampány nem folytatható a társadalomhoz legszélesebb körben eljutó médiumok (kereskedelmi műsorszolgáltatók) útján. A jogalkotó erre – az AB határozatát felülírva – az Alaptörvény negyedik módosításával válaszolt (IX. cikk (3) bekezdés), amit azonban a Velencei Bizottság elítélő véleménye nyomán ismét módosított. Ennek ellenére a kereskedelmi médiumokban a fizetett politikai reklám közzététele továbbra is Alaptörvényben tiltott. Így a választási eljárásnak a politikai reklámokra vonatkozó szabályai továbbra sem megnyugtatóak: nem biztosított a közérdekű információk megismerésének, és az egymással konkuráló politikai vélemények szükségtelen korlátozás nélküli megvitatásának lehetősége.¹

Továbbá sem a médiaszolgáltatásokra, sem pedig a közterületen folytatott reklámtevékenységre vonatkozó korlátozások nem vonatkoznak a kormány önmagát népszerűsítő hirdetéseire, hiszen pl. a rezsicsökkentésről szóló „kormányinformáció” nem értékekről vagy ideológiákról szól, és a választási eljárásról szóló törvény hatálya alá tartozó jelölőszervezetek hirdetésének sem minősül – a szabályozás ugyanakkor a gazdasági reklám mellett csak ezek elhelyezését korlátozza. Így tehát az aszimmetria tovább nő a kormány és a mögötte álló kormánypárt, valamint a vele konkuráló pártok kommunikációs lehetőségei között, és még kevésbé valósul meg a kiegyensúlyozott tájékoztatás alkotmányos követelménye. Ez pedig azzal az alapvető követelménnyel ellentétes, hogy az egyes politikai pártoknak egyenlő lehetőségeket kell biztosítani az állampolgárok szavazataiért folytatott versenyben, hiszen ez legitimálja a demokratikus választásokat.

3. A politikai kampányhirdetések egyértelműen a politikai beszéd körébe sorolhatók, ami a véleménynyilvánítás szabadsága, az információhoz való hozzájutás szabadsága és a politikai részvételi jogok szerves részeként kiemelt védelmet kell, hogy élvezzen az alapjogok között. A választási kampányhirdetések ugyanis az egyik legfontosabb közügy, az országgyűlési választásokon versenyző jelöltek és pártok alkalmassága, rátermettsége, céljai és ígéretei megvitatásának eszközei. Az országgyűlési választások kimenetele dönti el, hogy kik irányítják az országot, kik alkotják meg és hajtják végre a ránk nézve kötelező törvényeket a következő parlamenti ciklusban. A választásokat övező politikai vita számára a lehető legmagasabb védelmi szintet kell biztosítani: ez a demokrácia alapvető követelménye, függetlenül a vita tartalmától és színvonalától. Minden korlátozásnak pontosan körülhatároltnak és jogilag igazoltnak kell lennie, különben elfogadhatatlan az alapjog-korlátozás, hiszen a demokrácia alapjait kérdőjelezi meg.

A kampányidőszakban éppen ezért a szokásosnál is szélesebb körben érvényesülnek a kommunikációs szabadságjogok, ettől más a választási kampány, mint az azt megelőző és követő időszak. Ilyenkor a politikai pártok és jelöltjeik a meggyőzésre, a választópolgárok maguk mellé állítására a szokásosnál is többen vethetnek be: bejelentés nélkül tarthatnak választási gyűléseket (tulajdonképpen tüntetéseket), pártpolitikai hirdetéseket közölhetnek a rádiókban és a tévékben, politikai direkt-marketing célra lakcímadatokat vásárolhatnak a lakcímnnyilvántartásból, és választási plakátokat helyezhetnek el a közterületen. A kampány átmeneti időszakában a politikai szólás szabadsága a közeli választásokra tekintettel kiemelt védelemben részesül a vele konfliktusban álló alapjogokhoz és más alkotmányos értékekhez képest, emiatt a véleményszabadság kevesebb korlátozást kell, hogy elszenvedjen.

¹ <http://docs.alaptorveny.eu/nem-akarasnak-nyoges-a-vege-20130918.pdf>

Ehhez képest a rendelet egy további igazolhatatlan és alkotmányellenes alapjog-korlátozást tartalmaz. Nemcsak azért, mert az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése és a töretlen alkotmánybírósági gyakorlat alapján alapjogot csak törvényben lehet korlátozni, kormányrendeletben nem. A választási eljárási szabályokról szóló 1/2013. (I. 7.) AB határozat tartalmilag is vizsgálta a politikai hirdetések kérdését, és ennek keretében mondta ki az AB azt, hogy a politikai reklámok közzétételének korlátozása nemcsak a pártok, hanem minden személy és szervezet szólásszabadságát érinti, mert a közügyek megvitatásában mindenki részt vehet. Azt is kimondta az AB, hogy a politikai reklámok közzétételének korlátozása egyúttal az információszabadság alapjogának korlátozását is jelenti, amennyiben akadályt gördít a választópolgárok tájékozódáshoz való jogának zavartalan gyakorlása elé.² A politikai reklámok közzétételének médiaszolgáltatásokra vonatkozó, tavalyi szigorítása mellett tehát a rendelet tovább nehezíti a kampányüzenetek választópolgárokhoz való eljuttatásának a lehetőségeit, anélkül, hogy ezzel bármiféle legitím, alkotmányos célt szolgálna.

4. A köztársasági elnök 2014. január 18-án tűzte ki az országgyűlési választások időpontját. A rendelet a 2014. január 17-i Magyar Közlönyben jelent meg, hatálybalépésének idejét pedig a kihirdetést követő napban, tehát január 18-ában határozta meg. Bár a kampány hivatalosan csak a választások napját megelőző 50. napon, tehát február 15-én kezdődik, az időpont kitűzésével gyakorlatilag kezdetét vette a választási időszak, amelynek során a politikai pártok igyekeznek meggyőzni az állampolgárokat arról, hogy rájuk adják le szavazatukat. A módosítás érdemben kihat a politikai pártok kampánytevékenységére, ám nem biztosít számukra kellő felkészülési időt arra, hogy az új szabályoknak megfelelően alakítsák ki kampánystratégiájukat. Mind a jobbiztonság, mind pedig a pártatlanság szempontjából elengedhetetlen, hogy a választással kapcsolatos, és a politikai versenyt meghatározó jogszabályok ne változzanak a választási időszak alatt. Ha mégis így történik, az érdemben befolyásolhatja az egyes pártok sikerességét, mert egyenlőtlen feltételeket teremt az indulók számára, és végső soron megkérdőjelezhetővé teszi a választás legitimációs erejét.

Maga a demokrácia sérül súlyosan, ha olyan szabályok alapján folynak az országgyűlési választások, amelyek egyrészt alkotmányellenesen halkítják le a kampányt, másrészt a kormánypártok számára nyilvánvalóan előnyös feltételeket teremtenek.

² 1/2013. (I. 7.) AB határozat [93]-[94].